

ДОБРОТОЉУБЉЕ

Φιλοκαλία (=Филокалия) → φιλία (=филиа = љубав) + κάλος (=калос = добро, право, лепо)

Добротољубље = ризница духовног бдења и трезвљења, чувар чистоте ума, тајна школа умне молитве, књига образаца вежби и подвига, необманљиви вођа духовног сагледања, рај Светих Отаца, златна плетеница светих врлина, књига препуна Исусовог радовања и уживања, труба која нам поново дозива благодат - збирно речено: сам орган обожења благодаћу Духа Светог.

Вера и молитва = права вера и искрена **умносрдачна молитва је истовремено делатност речју и мишљу, срцем и умом, душом и телом, вољом и снагом**, духовним сагледањем, прозрењем и вежбом, саможртвеним живљењем и подвизавањем, личним упражњавањем и делатном љубављу; она се испољава као Христољубље и Богољубље, и пројављује се као делатно Братољубље и Човекољубље, јер само живот и дело, у свеживотном и свеличном саборном јединству, чине пуноћу православног духовног Предања
...увек су нераздвојно спојени и сједињени **словесност делатна и дело словесно...**

Истинска лепота = највећа Лепота и највеће Добро јесте Љубљени Син Божији и Син Човечији, Богочовек Исус Христос - Он је крајња мета сваког Добротољубља.

По Светом Писму, свима нам је један посао/дело/служба: **живети, радити и служити Богу на славу, и себи и људима на спасење.**

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ или МАКАРИЈЕ МИСИРСКИ (=ЕГИПАТСКИ) (293-390) Египат
Ἅγιος Μακάριος ο Αἰγύπτιος (Агјос Макариос о Египтиос)

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - ПОУКЕ СВЕТОГ МАКАРИЈА О ХРИШЋАНСКОМ ЖИВОТУ ИЗАБРАНЕ ИЗ ЊЕГОВИХ БЕСЕДА

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - V ПОДВИЖНИЧКО СТАЊЕ (113-174)

а) Одлучност је исходна тачка. Њој треба одредити циљ, да јој труд не би био бесплодан. У чему се састоји тај циљ? У томе да се благодаћу Духа Светога дође до обновљене природе. Онај ко има решење, све своје настојање треба да усмерава на то да га Дух Свети осени силом и дејством, како би огањ почео да опаљује све нечисто. При томе као да душа улази у душу, као да човек духовно оживљава, или као да тек постаје човек. То је главна мисао Светог Макарија око које се групишу све остале.

113. Онај ко прилази Богу и заиста жели да следи Христа, треба да прилази са циљем да се промени, да се покаже као бољи и нов човек, који у себи не задржава ништа од оног што је својствено старом човеку. Јер речено је: „Ако је ко у Христу, нова је твар” (2. Коринћанима 5, 17).

114. Душа која истински верује у Христа треба да из садашњег порочног стања пређе у друго, добро стање, и да садашњу понижену природу замени другом, божанственом природом, поставши нова силом Светога Духа. Тек тада она може постати погодна за Небеско Царство. Тако нешто можемо да постигнемо једино ми који верујемо, који Га истински љубимо и који испуњавамо све Његове заповести. Дрво које је Јелисеј бацио у воду, иако по природи лако, на себи изнесе гвожђе, које је по природи тешко. Утолико ће пре Господ још овде послати лаког, лакопокретног, благог и Небеског Духа Свог, да душу, која је потонула у водама лукавства, олакша, окрили и изнесе у Небеске висине, претворивши и променивши јој природу.

115. Као што је тело без душе мртво и не може ништа да чини, тако је и душа мртва за Царство без Небеске душе, то јест Духа Божијег, и не може да чини ништа што је Божије.

116. Онај ко се стара да поверује и да приђе Господу треба да се моли да још овде прими Дух Божији Који и јесте живот душе. Господ је стога и дошао да још овде души дарује живот, то јест Духа Светог.

117. Бог је имао толико благовољење према теби да је сишао са светих Небеса, у Себе примио твоју словесну природу и земаљско тело, сјединивши их са Својим Божанственим Духом, како би и ти, који си од праха, у себе примио Небеску душу. Ако твоја душа буде у заједници са Духом, и ако у њу уђе Небеска душа, ти ћеш постати савршени човек у Богу, наследник и син.

118. Треба, дакле, да заволимо Господа, да се постарамо да напредујемо у свим врлинама, да неуморно и непрестано иштемо да у потпуности и савршено примимо обећање Његовог Духа, како би оживеле душе наше још док смо у телу. Јер душа неће бити погодна за Небеско Царство уколико још у овом веку, због велике вере и молитава, у себе не прими освећење Духа, уколико не постане причасник Божанствене природе, и уколико се не сједини са благодаћу помоћу које може да непорочно и чисто испуњава сваку заповест.

119. Услед преслушања првог човека, ми смо у себе примили нешто страно нашој природи, штетне страсти, које смо навиком и дуготрајним усвајањем, претворили готово у своју природу. И опет, необичним даром Духа треба да изагнамо из себе ту туђост и да у себи успоставимо првобитну чистоту. И уколико сада, уз много мољење, искање, веру и молитву и одвраћањем од света, у себе не примимо ону Небеску љубав Духа, и уколико се наша природа, оскрнављена грехом, не прилепи уз љубав, то јест уз Господа, уколико не буде освећена оном љубављу Духа и ми до краја не будемо без спотицања, са свом тачношћу живећи у заповестима Господњим, нећемо моћи да стекнемо Небеско Царство.

б) Благодат је присутна већ код онога ко се са покајањем обратио Господу кроз примање Тајне. Међутим, она се не пројављује код свих на исти начин. Једне одмах осећује, а друге подвргава дугим испитивањима, да би најзад показала своје дејство.

120. Безмерна и неухватљива премудрост Божија, на несхватљив и неиспитљив начин, разноврсно раздељује благодат људском роду ради испитивања самовласне воље, како би се пројавили они који свим срцем воле Бога и који ради Њега подносе сваку опасност и сваки напор. Јер понеке, још док живе у свету и без икаквих напора и изнуривања са њихове стране, чим само приступе са вером и молитвом, одмах сусрећу дарови и уздарја Духа Светог. Међутим, Бог не даје благодат без разлога, не у невреме и не тек тако, већ по неизрецивој и неухватљивој мудрости, како би се испитало произвољење и самовласна воља оних који брзо добијају благодат, то јест да ли осећају добротинство, милост која им је указана и сладост Божију која им је саопштена без икаквих њихових напора. Јер, удостојивши се таквих дарова, они су дужни да покажу ревност, неуморност, напор и плод љубави својом вољом и произвољењем, да узврате за дарове, то јест да себе у целини предају љубави Божијој, испуњавајући само Господњу вољу и савршено се удаљавајући од сваке телесне жеље.

121. Некима, премда се и удаљују од света и, по Јеванђељу, одричу од овог века, са великим трпљењем напредујући у молитви, посту, у марљивости и другим врлинама, Бог не даје брзо благодат, спокојство и духовне дарове. Он касни и задржава дар, и то не без разлога, не у невреме и не случајно, већ по Својој неизрецивој мудрости, ради испитивања самовласности воље, како би видео да ли Њега, Који је обећао да даје онима који ишту и отвара врата живота онима који у њих ударају, сматрају верним и истинитим; како би видео да ли су истински поверовали у Његову реч; да ли ће до краја истрајати у непоколебивој вери; да ли ће са свом усрдношћу искати и тражити; неће ли се можда одвратити од Њега због злопаћења и страха; неће ли се предати лењости, упавши у неверје и безнадежност и не претрпевши до краја, услед дуготрајности испитивања њихове воље и произвољења.

122. Онај, пак, ко услед Божијег одлагања и задржавања не добија брзо благодат, постаје још загрејанији и још силније жели Небеска блага, свакодневно додајући све већу чежњу, старање, неуморност, усрђе, свеукупност врлина, глад и жеђ, у намери да добије благо. Он не слаби од порочних помисли које се налазе у души, не пада у лењост, нетрпељивост и очајање, нити се због закашњења доласка благодати предаје раслабљености коју изазива помисао: „Кад ћу, најзад, стећи благодат Божију?“, којом лукави приводи немару. Напротив, колико Господ одлаже и касни испитујући веру и љубав воље његове, он утолико усрдније и марљивије треба неуморно и непоколебиво да иште дар Божији, будући да је једном поверовао и убедио се да је Бог веран и истинит, да је обећао да Своју благодат да онима који је ишту са вером и са трпљењем до краја.

123. Верне душе Бога сматрају оданим и истинитим, утврдивши исправност истините речи: „Бог је истинит“ (**Јован 3, 33**). Саобразно томе, и раније наведеном појму вере, они сами себе, по својој снази, испитују да ли у чему имају недостатак, то јест да ли се труде, да ли се подвизавају, да ли се напрежу, да ли имају веру, љубав и остале врлине. Испитавши се до детаља, они се, према својим силама, напрежу и принуђавају да угоде Богу, поверовавши једанпут да их Он, као истинит, неће лишити дарова Духа уколико до краја са свом усрдношћу истрају уз Њега у служењу и трпљењу, да ће их, још док су у телу, удостојити Небеске благодати и да ће наследити вечни живот.

124. На тај начин, они окрећу сву своју љубав према Господу, одричући се свега, Њега јединога очекујући са сиљном жељом, са глађу и жеђу, свагда чекајући упокојење и утеху од благодати, не успокојавајући се и не тешећи се и својом вољом се не везујући ни за

шта од овога света, већ се стално противећи вештаственим помислима и ишчекујући помоћ и подршку само од Бога. Таквим душама, које показују велико старање, произвољење и трпљење, Сам Господ на тајанствени начин пружа подршку и помоћ, и заштиту и поткрепљење у сваком делу врлине. Јер постоји граница и мера и степен самовласном произвољењу и вољи за љубав и расположењу за, сразмерно моћима, испуњавање свих светих заповести Његових. Испунивши се мере љубави и дуга, ове душе се удостојавају Царства и вечног живота.

в) О општем закону благодати, то јест да се не открива одједном, Свети Макарије говори наводећи многе примере из Божанственог Писма. Уз то, он објашњава на шта тај закон обавезује сваког верујућег.

125. Духовно дејство Божије благодати у души остварује се великом дуготрпљивошћу, мудрошћу и тајинственим домостројем ума, великим трпљењем и дуготрајним и дугогодишњим подвизавањем. У човеку се дело благодати показује савршеним када се његово самовласно произвољење, после многоструког испитивања, Духу покаже као благоугодно, те када временом испољи искуственост и трпљивост. Јасне примере овог поретка навешћемо из богонадахнутог Писма.

126. Оно што тврдим слично је ономе што се десило са Јосифом. После колико времена и после колико година се остварило опредељење воље Божије о њему! После колико година су се испунила виђења! И колико је пре тога Јосиф искусио напора, невоља и тескоба! И тек кад је све храбро претрпео, када се у свему показао искусан и веран слуга Божији, он постаје цар Египта и храни свој народ. Тада се испуњавају пророштва из виђења и воља и промишљање Божије, о којима је давно било наговештено.

127. Слично се десило и са Давидом. Преко пророка Самуила Бог га је помазао за цара. По помазању, међутим, морао је да се, гоњен Саулом, бекством спасава од смрти. Где је ту било Божије помазање? Где је брзо испуњење обећања? Јер, чим је помазан, почео је да трпи жестоке невоље, да скита по пустињи, немајући ни насушни хлеб, спасавајући се код незнабожаца од подмуклости Саулове. У таквим невољама је пребивао онај кога је Бог помазао за цара! Након много година испитивања и искушавања, великодушног подношења и трпљења невоља, потпуног предавања Богу и уверености у мисао: „Несумњиво ће се испунити оно што је Бог на мени учинио пророчким помазањем као и оно што је рекао“, најзад се остварила воља Божија. После много дуготрпљења и после многих испитивања, зацарио се Давид и тада је постала очигледна реч Божија, као што се и помазање које је извршио пророк показало тврдим и истинитим.

128. Ове примере из Писма смо навели како бисмо показали да се дејство Божије благодати у човеку открива после дуготрајне борбе и да се дар Светога Духа прима тек после искуства великог трпљења и великодушности, после искушења и испитивања, пошто је самовласно произвољење проверено разноврсним невољама. Уколико ни у чему не ожалости Духа, већ по благодати у свему буде сагласно са заповестима, оно ће се удостојити да достигне слободу од страсти, да прими пуноту духовног усиновљења и мудрости која се именује у тајинству, духовног богатства и разборитости која не постоји у овом свету, у којој учествују само истински Хришћани. Такви људи се у свему разликују од оних који имају дух, размишљање, разборитост и мудрост овога света.

129. Због тога се припремимо да од свег произвољења и са свим хтењем идемо за Господом, да постанемо Христови пратиоци, ради испуњавања Његове воље, ради сећања на све заповести Његове и њиховог испуњавања, потпуно се одвојивши од љубави према свету и предајући душе своје јединоме Христу. Имајмо на уму да смо једино Њиме заузети, да једино о Њему мислимо, и једино Њега иштемо. Уколико због тела нисмо толико марљиви око заповести и послушања Богу, барем умом немојмо да се одвајамо од љубави, чежње и жеље за Господом. Подвизавајући се са таквим умом и исправним размишљањем ходећи по путу правде, свагда пазећи на саме себе, постигнућемо обећање Духа Светога, и благодаћу ћемо се избавити од погибљи у тами страсти које су овладале душом, чиме ћемо постати достојни вечног Царства и блаженствовања са Христом у све векове, славећи Оца и Сина и Светога Дуга у векове. Амин.

г) Због тога, свакоме ко жели да служи Господу предстоји на почетку труд, то јест стање у коме он једино силом разумне воље принуђује себе на свако добро дело и уздржава се од свега што савест не одобрава, без обзира на то што срце са тим не саосећа. Према томе, ако си се решио, почни да се принуђујеш на свако добро, и да се противиш себи у свему рђаво.

130. Ко хоће да приступи Господу, да се удостоји вечног живота, да постане обитељ Христова, да се испуни Духа Светог, да доспе до стања да приноси плодове Духа, да чисто и беспрекорно испуњава заповести Христове, треба да почне са тиме што ће чврсто да поверује у Господа, да се потпуно преда заповестима Његовим, да се у свему одрекне света и да му ум није заузет ничим видљивим. Он треба непрестано да пребива у молитви са вером и да очекује Господа, то јест Његову посету и помоћ, што треба да му постане непрестани циљ ума. Осим тога, због греха који живи у њему, он треба да се принуђује на свако добро дело, на

испуњавање свих заповести Господњих. Тако, на пример, он треба да се подвизава у смиреноумљу пред сваким човеком, да се сматра нижим и горим од свакога, да ни од кога не тражи част, ни похвалу, ни славу, као што је написано у Јеванђељу, већ да увек пред очима има једино Господа и Његове заповести, Њему јединоме желећи да угоди у кротости срца, као што говори Господ: „Научите се од Мене, јер сам Ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама својим“ (Матеј 11, 29).

131. Због тога он себе треба да поучава да буде милостив, добар, милосрдан, благ, као што говори Господ: „Будите добри и благи као и Отац ваш Небески“ (Матеј 5, 48). Он, пре свега, у незаборавном сећању, као образац, треба да има смирење Господње и Његов живот, кротост, општење са људима, затим да истрајава у молитвама, увек верујући и просећи да Господ дође и усели се у њега, да га усаврши и укрепи у испуњавању свих заповести Његових, те да Сам постане обиталиште његове душе. На тај начин, он ће оно што сада чини са принуђавањем невољног срца, већ чинити сасвим добровољно, постојано се навикавајући на добро и увек се сећајући на Господа, непрестано Га очекујући са великом љубављу. Видећи такво његово произвољење и добро стремљење, како се принуђава у сећању на Њега, и како своје срце и без његове воље непрестано води ка добру, ка смиреноумљу, кротости, љубави, и то са свим својим расположивим усрђем, Господ на њему чини милост Своју, избавља га од непријатеља његових и греха који живи у њему, испуњавајући га Духом Светим. Тада он већ без напора и труда са свом истином твори све заповести Господње, или, боље рећи, Сам Господ у њему твори заповести Своје, а он чисто приноси плодове Духа.

132. Онај ко приступа Господу треба да се принуђује на свако добро: да се подстиче на љубав, ако нема љубави; да се принуђује на кротост, ако нема кротости; да се подстиче да постане милосрдан и да има милостиво срце; да се подстиче на трпљење омаловажавања, то јест да буде великодушан када га пренебрегавају; да не негодује када га понижавају и бешчасте, по реченоме: „Не чините освету за себе“ (Римљанима 12, 19); да се принуђује на молитву, ако нема духовну молитву. Видећи да се човек толико подвизава и против воље срца са напором себе обуздава, Бог ће му дати истинску духовну молитву, истинску љубав, истинску кротост, истинско милосрђе, истинску доброту. Једном речју, испуниће га плодовима Духа.

133. Ономе ко се, услед недостатка молитве, принуђава да је стекне, желећи њену благодат, при чему се не подстиче и на кротост, на смиреноумље, на љубав и на остале заповести Божије, нити додаје старање и труд да успе у њима, понекад ће, по мери његовог произвољења и самовласне воље и сагласно његовом искању, бити дато да делимично окуси благодат молитве која произилази из покоја и радости Духа, иако ће по свом понашању остати исти као и раније. Он нема кротости зато што се није потрудио око ње, нити се припремио да постане кротак; он нема смиреноумља зато што га није искао нити се принуђавао на њега; нема љубави према свима зато што се, иштући молитву, о њој није побринуо, нити је за њу показао усрдност.

134. Ко, пак, нема ове врлине и ко се на њих није навикао и припремио, неће имати користи од молитвене благодати, будући да ће је изгубити услед високоумља. Он неће напредовати и узрастати у благодати која му је дата зато што се није из свег произвољења предао испуњавању заповести Божијих. Обиталиште, међутим, и раст Духа јесу смиреноумље, љубав, кротост и остале заповести Господње.

135. Стога, ко хоће истински да угађа Богу, да од Њега прими Небеску благодат Духа, да узраста и да се усавршава у Духу Светом, треба да се принуђава на испуњавање свих заповести Божијих и да обуздава срце, чак и против своје воље, по реченоме: „Зато сам се управљао према Твојим заповестима и омрзох сваки пут неправде“ (Псалам 119, 128).

д) Принуђавати себе на свако добро јесте једна страна труда. Друга је, противити се себи у свему рђавом. Ова друга страна јесте духовна борба. О њој овако учи Свети Макарије.

136. Ко истински хоће да угађа Богу и да заиста омрзи супротну страну зла, треба да се бори и подвизава на двострук начин: да се у видљивим стварима овога света удаљује од земаљских расејаности, од љубави према светским везама и од греховних навика, а у сакривеним стварима да се бори са духовима злобе о којима говори апостол: „Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава и власти и господара таме овога света, против духова злобе у поднебесју“ (Ефесцима 6, 12).

137. Преступивши заповест и будући изгнан из раја, човек се везао на двојаки начин двема врстама уза за овај свет: житејским делима и љубављу према свету, то јест према телесним уживањима и страстима, богатству и слави, имању, жени и деци, сродницима, отаџбини, месту и оделу, једном речју, према свему видљивом. Реч Божија му, међутим, наређује да се по сопственом произвољењу одвоји од тога, будући да се свако својевласно везује за видљиво, како би, одвојен и слободан, могао савршено да испуњава заповести. У супротном, он ће у унутрашњости бити спутан, опкољен и окован узама таме, којима лукави духови везују душу.

138. Онај ко, чувши реч Божију и ступивши на подвиг, од себе одбаца све житејске послове и светске везе, ко са упорношћу устремљује своју мисао ка Господу, стиче прилику да сазна да у срцу постоји друга борба, друго тајно противљење, друга борба помисли од лукавих демона, те да му предстоји други подвиг. Несумњивом вером и призивањем Господа са великим трпљењем, он ће, очекујући од Њега помоћ, још овде стећи унутарње ослобођење од уза, замки, преграде и таме лукавих духова, то јест од дејства тајних страсти.

139. Ова борба може да се заустави благодаћу и силом Божијом. Јер човек, сам по себи, не може да се избави од противника, од обмане помисли, од невидљивих страсти и замки лукавог. Онај ко је везан за видљиве ствари овога света, ко се завезао разноврсним земаљским узама и кога обмањују зле страсти, неће познати да постоји друга унутрашња борба, битка и сукоб. О кад би човек, пошто се са напором извуче и ослободи од ових видљивих светских уза, вештаствених ствари и телесних уживања, најзад почео да се постојано прилепљује уз Господа, одстрањујући се од овог света! О кад би после тога дошао у стање у коме се познаје унутрашња борба страсти, унутарња борба и лукаве помисли! Уколико се, пак, као што смо рекли, уз напор не одрекне света и свим срцем не одвоји од земаљских жеља и не пожели да се потпуно прилепи уз Господа, он неће познати обману скривених духова лукавства и тајних страсти зла, већ ће остати туђ самом себи, будући да ће му бити непознате властите ране. Он неће схватити да у себи има тајне страсти, већ ће се својеволјно везивати за видљиво и прилепљивати за светске бриге.

140. Онај ко се истински одрекао од света, ко се подвизава и са себе сваљује земаљско бреме, ко се ослободио од сујетних жеља и телесних уживања, од славе, власти и људских почести, ко се свим срцем удаљује од свега земаљског, коме Господ у спољашњем подвигу по мери одрицања воље од света помаже тајно, ко се свецело, то јест телом и душом, утврдио и постојано пребива у служењу Господу, у себи наилази на противљење, на тајне страсти, невидљиве узе, невидљиву борбу, скривени подвиг и напрезање. Измоливши од Господа и примивши са Неба духовна оружја, које набраја блажени апостол: „оклоп правде, кацигу спасења, штит вере и мач Духа“ (**Ефесцима 6, 14-17**), он се наоружава и постаје кадар да се супротстави тајним замкама ђавола и његовим лукавствима. Молитвом, трпљењем, прозбама, постом и нарочито вером стекавши ова оружја, он је у стању да се подвизава у борби са поглаварствима, властима и господарима овога света. Победивши противне силе садејством Духа и сопственим старањем око свих врлина, он постаје достојан вечног живота, славећи Оца и Сина и Светога Духа. Њему слава и сила у векове. Амин.

141. Неки говоре да Бог од људи захтева само спољашње плодове, а да сам врши оно што је тајно. Међутим, на делу није тако. Напротив, колико се човек ограђује споља, толико треба да се бори и са помислима. Јер Господ од тебе очекује да се сам на себе гневиш, да водиш борбу са својим умом и да се не саглашаваш са порочним помислима, нити да се наслађујеш са њима.

142. Душа треба да се супротставља, да се бори и противи. Твоје произвољење, борећи се, пребива у труду и невољи, почињући да надвлађује. Оно пада и устаје. Грех га изнова обара. У десет и двадесет борби он савлађује и обара душу. Међутим, и душа повремено у понечему побеђује грех. И опет, ако душа стоји тврдо и ни у чему не слаби, почеће да стиче преимућство, да расуђује и односи победу над грехом. Тако људи стичу победу и постају победници над њим.

143. Док у шуми пасе са дивљим животињама, коњ се не покоравља људима. Када га, пак, ухвате, људи на њега стављају тешку узду, све док се не научи да иде стројно и право и док се не укроти. Затим га искусни јахач вежба како би га припремио за борбу. Он на њега ставља оклоп, то јест напрсник и седло, док предњу узду утеже и тресе пред његовим очима, како би се привикао и изгубио страх. Ако јахач не успе да га научи, он остаје неспособан за борбу, а ако се научи и привикне на борбу, он ће, чим само чује звук битке, одмах бити готов да иде на непријатеље, те ће самим својим рзањем на њих да наводи страх.

144. Слично томе и душа, подивљавши и поставши непокорна од времена преступа, у пустињи се зближава са зверима, то јест са лукавим духовима, продужујући служење греху. Када, пак, чује реч Божију и поверује, она, обуздана Духом, одлаже своју дивљу нарав и телесно мудровање, руковођена коњаником Христом. Затим се злопати, укроћује и притешњује ради испитивања, све док се силом Духа не припитоми путем искорењивања и нестајања греха који у њој обитаваше. На тај начин, обучена у оклоп правде, у кацигу спасења, у штит вере и мач Духа, душа се учи да води борбу са својим непријатељима. Наоружана Духом Господњим, она се бори са духовима злобе и гаси распаљене стреле лукавог. Без духовног оружја она не ступа у сукоб. Међутим, чим стекне оружје Господње, чим чује и осети велику борбу, она излази са пропињањем и узвиком, као што је речено код Јова (**Јов 39, 25**). Тада од самог гласа њене молитве падају непријатељи. Испунивши такав подвиг и уз помоћ Духа одржавши победу у борби, она ће са великом смелошћу примити победне венце и успокојити се заједно са Небеским Царем.

145. Чим се удаљиш од света и почнеш да иштеш Бога, те да расуђујеш, мораћеш да заподенеш борбу са својом природом, са ранијим обичајима и са навикама са којима си се саживео. Борећи се са тим навикама, сусрешћеш помисли које ти се противе и које се боре са твојим умом. Оне ће те вући и привлачити видљивоме, из којег си се извукао. Тада ћеш подићи борбу и противљење, употребљавајући помисао против помисли, ум против ума, душу против душе, дух против духа.

146. Јер у срцу се открива некаква скривена и танана сила таме. Господ је близу твоје душе и тела и посматра твоју борбу, надахњује те скривеним, Небеским помислима и почиње да те тајно успокојава. Ипак, благодат те још оставља да се васпитаваш, промишљајући о теби и у невољама. Када се успокојиш, она ће ти дати да је познаш, и показаће ти да је због твоје користи на тебе попустила борбу. Сину богатог човека који има васпитача, поуке, казне и ране које добија од наставника изгледају тешке. Када, пак, омужа, он већ почиње да захваљује васпитачу. Тако и благодат по домостроју васпитава, све док не постанеш савршен човек.

ђ) Такав труд предстоји ономе који је решио да служи Господу. Због тога су њему, осим решености на непоштедни напор, потребни и расуђивање, пажња и опрезност.

147. Онај ко хоће да води савршен хришћански живот треба да се најпре свим силама побрине о разумном и расудљивом делу душе, то јест да стекне способност да разликује добро и зло, како би, у сваком случају препознавајући шта је у чисту душу ушло од онога што јој није својствено, живео правилно и без спотицања, и како би, користећи се расудљивим делом као оком, био у стању да избегава сједињење и сагласност са наговарањима порока, чиме ће се удостојити божанственог дара и постати достојан Господа.

148. Тело за свог путеводитеља има око које види и које га води правим путем. Замисли да неко иде кроз шумовито место, зарасло у трње и блатњаво, где и пламен спречава пут и где су мачеви исукани, где су провалије и мноштво воде. Ако је вешт, опрезан и неустрашив, имајући око за водича, путник ће са великом пажњом да проходи та тешка места, рукама и ногама држећи свој плашт, како се не би подерао између дрвећа и трња, како га не би испрљао блатом и исекао мачевима. Око, које служи као светилник за цело тело, њему указује пут да се не би обрушио о стрмину или потонуо у води, да се не би повредио на неком опасном месту. Тако вешти и разборити путник, са свом опрезношћу придржавајући свој плашт, иде право по указану ока, остајући неповређен и чувајући своју одећу од пламена и оштрице. Одећа, међутим, немарног, лењивог, безбрижног, невештог и неделатног човека, који набаса на слична места, брзо ће се подерати о грање и трње, или огорети од пламена, или се исећи о оштре мачеве, или испрљати у блату, будући да лепрша лево и десно и да путник нема чврсту одлуку да је придржава. Једном речју, прекрасни и нови плашт ће убрзо да се оштети због његове непажљивости, немарности и лењости, а уколико не буде обраћао пуну пажњу на указања ока, путник ће и сам упасти у ров или потонути у воду.

149. На сличан начин, носећи на себи као неки прекрасни плашт, одећу тела, поседујући расуђујући део, који управља и њоме и телом, и пролазећи кроз шумовита и трновита места живота, усред блата, огња и стрмина, то јест похоте и уживања и осталих неумесности овога века, душа треба да се са трезвоумљем, храброшћу, марљивошћу и пажљивошћу стално уздржава и чува. Да се телесни плашт у који је обучена не би поцепао на шумским и трновитим стазама овога света услед брига, заузетости и расејаности земаљских, те да не би изгорео од пламена похоте, душа одвраћа око да не види лукавство, одвраћа слух да не чује осуђивање, уздржава језик од сујетних разговора, руке и ноге од рђавих подухвата. Њој је, наиме, дата воља да телесне удове уклања и одвоји од злих призора, од рђавог и срамног слушања, од непристојних речи и од светских и злих подухвата.

150. Чим увиди да се неко храбро одваја од житејских уживања, од послова и брига, од земаљских веза и маштања сујетних помисли, Бог пружа Своју благодатну помоћ и душу, која прекрасно ступа у овом лукавом веку, чува од саплитања. Бог и Анђели удостојавају душу Небеских похвала, будући да је, колико је то могуће, дивно сачувала себе и хаљину свог тела, удаљавајући се од сваке светске жеље, и будући да је, помагана Богом, прекрасно прошла поприште овога света.

151. Одећа тела онога који у нераду и немару проходи овај живот, ко се својевољно не уклања од сваке светске жеље и свом жудњом не тражи једино Господа, почиње да се цепа о трње и дрвеће овога света, да се опаљује огњем похоте и оскрнављује прљавштином уживања. У дан Суда, међутим, његова душа неће имати смелости, будући да није своје рухо сачувала неоскрнављеним, већ га је уништила усред превара овога света. Због тога се она и избацује из Царства. Јер шта ће Бог са онима који се по својој вољи предају свету, који се варају његовим уживањима или који блуде у маштањима о тварном? Он Своју помоћ даје ономе који се удаљује од вештаствених уживања и од ранијих навика, који са усрдношћу свој разум увек усмерава ка Господу, који се одриче самог себе и јединога Господа иште. Бог чува онога који се у шуми овога света при сваком случају чува замки и заседа, ко

са страхом и трепетом гради своје спасење (**Филипљанима 2, 12**), ко са свом опрезношћу заобилази заседе, замке и похоте овога века, који иште помоћ од Господа и који се нада да се, по милости Господњој, благодаћу спасе.

е) Охрабрење за труд подвижник треба да црпи у нади и непоколебљивом уверењу да ће Господ видети његов усрдан подвиг, да ће се уверити у верност душе, да ће јој послати Духа Светог и да ће се Сам сјединити са њом. Свети Макарије се веома често дотиче тог предмета и готово сваку поуку о труду завршава упућивањем на ту наду.

152. Свако видљиво дело у свету врши се са надом да се стекне корист од труда. Онај ко није у потпуности уверен да ће се насладити од труда, бескорисно се труди. Ратар сеје са надом да ће сабрати плод. У том очекивању он трпи напор, као што је речено: „Који оре, треба у нади да оре“ (**1. Коринћанима 9, 10**). Ко узима жену, нада се да ће имати наследнике, а трговац који се отискује на море и предаје се на готову смрт, очекује зараду. Тако и онај који се нада да му се просвете очи срца у Царству Небеском, напушта житејска дела, време проводи у молитви и истражује, очекујући да дође Господ, да му се јави и да га очисти од греха који живи у њему.

153. Хришћанин треба да поседује наду, радост и очекивање будућег Царства и избављења, те да говори: „Ако не будем избављен данас, бићу сутра.“ Онај ко сади виноград, и пре него што приступи труду, у себи има радост и наду. И пре него што дође до вина, он у уму већ живо представља цедило и броји добитак. Са таквим мислима он се лађа посла. Нада и очекивање га подстичу да се марљиво труди и он чини велике издатке у кући. На сличан начин и домаћин и земљоделац расипају доста свог имања у нади на будући добитак. Тако и овде човек неће моћи да претрпи невоље и да на себе прими бреме и хођење тесним путем уколико пред очима нема радост и наду да ће стећи избављење и живот. Нада и радост који га прате чине да се он труди, трпи скорби, прима на себе бреме и иде тесним путем.

154. Онај ко верује треба да иште од Бога да му се изменом произвољења преобрази срце. Ка њему треба да узноси свој ум и помисли, и да не помишља ни на шта друго осим на очекивање да га угледа. Душа треба да сабере и умири помисли расејане грехом, као што се сабирају живахна деца. Нека их она уведе у дом тела свога, непрестано са постом и љубављу очекујући Господа Који ће их Својим доласком заиста сабрати у једно. Пошто је будућност неизвесна, она још више треба да се нада, прекрасно полагајући уздање на свог Водича. Речено је: „Не бој се, ја ћу пред тобом поћи и изравнати горе, сломити бакарна врата и скрушити гвоздене оватрнике“ (**Исаија 44, 2**). Још је речено: „Пази да у твом срцу не буде тајна реч безакоња“ (**5. Мојсијева 15, 9**). Не говори у срцу својме: „Овај народ је велик и снажан“ (**5. Мојсијева 2, 21**).

155. Уколико се не олењимо и ако пашњак своје душе не дамо неприкладним помислима зла, већ својом вољом привучемо ум, подстичући помисли да се усправљају према Господу, нема сумње је да ће нам Господ прићи Својом вољом и заиста нас привући Себи. Јер читаво угађање и служење Богу зависи од помисли. Стога се старај да угађаш Господу, очекујући Га увек у унутрашњости, тражећи Га у помислима и подстичући и принуђавајући своју вољу и произвољење да се непрестано крећу ка њему. Као што ти сабираш свој ум да би Га тражио, тако и још више се Он принуђава сопственом штедрости и добротом да приђе теби и да те успокоји. Он стоји и посматра твој ум, помисли и присећања, и проматра да ли Га тражиш из читаве душе, или, пак, са лењошћу и немарношћу.

156. Видевши како Га марљиво тражиш, Он ће ти се јавити и открити, пружити Своју помоћ и припремити ти победу, избављајући те од твојих непријатеља. Због тога, узнесимо ово тело, сатворимо жртвеник, положимо на њега свако наше сећање, те умолимо Господа да са Неба пошаље велики и невидљиви огањ који ће прогутати жртвеник и све што је на њему. И пашће сви свештеници Ваалови, то јест противничке силе, а ми ћемо угледати Небеску кишу, сличну људском трагу (**1. Царевима 18, 44**), како силази у душу. Тако ће се на нама испунити обећање Божије о коме се говори код пророка: „Подигнућу и саградићу пали шатор Давидов, и разрушено ћу саградити“ (**Амос 9, 11**).

ж) Свети Макарије се не дотиче појединачних подвига зато што су их они којима се он обраћао и овако обављали. Он их само понекад набраја, говорећи о посту, бдењу, усамљености, телесном труду, послушању, узајамном помагању, трпљењу. Једино о молитви он говори подробије будући да је она хоровања свих врлина и подвига, као и пријемница наиласка Духа Светог.

157. О видљивом подвижништву и о томе који је подухват највећи и први, љубљени, треба да знате следеће: све врлине су међу собом повезане као беоцузи духовног ланца, и зависе једне од других - молитва од љубави, љубав од радости, радост од кротости, кротост од смирења, смирење од служења, служење од наде, нада од вере, вера од послушања, послушање од простодушности. И са супротне стране, рђава дела зависе једно од другог - мржња од раздражљивости, раздражљивост од гордости, гордост од

таштине, таштина од неверја, неверје од суровости, суровост од немара, немар од лењости, лењост од унинија, униније од нетрпељивости, нетрпељивост од сластољубља. И остали делови порока су такође везани међу собом, као што су и на доброј страни врлине везане један за другу и зависе једна од друге.

158. Најважније у свим добрим настојањима и врх свих успеха јесте истрајност у молитви. Њом, преко свакодневних искања од Бога, можемо стећи и остале врлине. Они који су се тога удостојили стичу удео у Божијој светости, у духовној дејствениости, и расположење њиховог ума се сједињује са Господом у неизрецивој љубави. Онај ко свакодневно себе подстиче на истрајну молитву, гори духовном љубављу према Богу, божанственим раченијем, то јест љубављу и пламеном чежњом, примајући благодат освећујућег савршенства Духа.

159. Не треба да се молимо по телесној навици, нити да по обичају узвикујемо, ћутимо или преклањамо колена, већ да трезвоумно пазимо, очекујући да Господ дође и посети душу на свим њеним изласцима, путањама и чулима. На тај начин, понекад је потребно ћутати, понекад узвикивати и молити се са вапајем, при чему ум треба да је утврђен у Богу. Јер као што се тело приликом неког посла усредсређује и у целини заузима, и сви удови помажу једни другима, тако и душа треба да се свецело посвети молитви и љубави Господњој, не расејавајући се и не лутајући помислима, већ све своје очекивање полагајући на Христа. У таквом случају Сам Господ ће је просветити, учећи је истинском искању, дајући јој чисту, духовну и Бога достојну молитву, као и поклоњење у Духу и Истини.

160. Они који приступају Господу треба да се моле у безмолвију, миру и усредсређености, са срдчним болом и трезвоумним помислима, избегавајући неприличне узвике и смућеност. Слуга Божији не треба да пребива у неред, већ у свакој питомости и мудрости, као што је рекао пророк: „На кога ћу погледати? Само на кротког и ћутљивог, и онога који се боји речи Мојих“ (Исаија 66, 2). Примећујемо да су величини Божијој служиле многе трубе и силе у тренутку када се јављао Мојсију и Илији. Међутим, долазак Господњи се пројавио и обелоданио у ономе што смо раније навели, то јест у миру, безметежности и спокојству. Јер речено је: „Ево гласа тананог ветра и у њему беше Господ“ (1. Царевима 19, 12). Тиме се показује да је покој Господњи у миру и поретку.

161. Истинска основа молитве јесте пажња у односу на помисли. Треба да се молиш у великом безмолвију и тишини, како никог споља не би саблазнио. Човек који се моли, сво старање треба да посвети помислима. Он треба да одсеца оно што храни лукаве помисли и да се устремљује Богу, да не испуњава прохтеве помисли, већ да сабира помисли које лутају, разликујући рђаве од природних. Душа која је под грехом личи на шуму на гори, или на трске при реци, или на честар пун трња и дрвећа. Они који намеравају да прођу тим местом морају да пружају своје руке напред и да са марљивошћу и трудом пред собом раздвајају гране. Тако и душу окружује читава грађа, то јест шума помисли које нашаптава противничка сила. Потребно је велико старање и пажња ума како би се разликовале туђе помисли, које сеје противничка сила. Они који пазе на помисли сав свој подвиг врше унутра. Они својом разборитошћу и расућивањем могу да остваре напредак, да одбијају помисли које устају на њих и да ходе у вољи Господњој.

з) Свети Макарије препоручује да се подвижник више од свега пази од задржавања једино на спољашњој исправности. Труд са спољашње стране има сврху да подвижника навикне на све подвиге и све врлине, и на њему не треба остајати. Спољашни труд треба обраћати ка развијању унутрашњег живота и стицању дејствава Духа. Међутим, неки се на томе задржавају, доспевајући до исправног понашања, док на срце не обраћају пажњу и Духа благодати не траже. Они предузимају труд, али немају плода. Свети Макарије управо убеђује да се тога подвижник чува више од свега.

162. Многи од оних који строго прате спољашњост, баве се науком и брину о исправном животу, сматрају да друго човеку за савршенство није ни потребно, не прогледују у срце и не примећујући пороке који владају душом. У удовима се налази корен унутрашњег ума зла, и у кући се крије разбојник, то јест супротна, противничка и мислена сила. Код оних који се не боре са грехом, унутрашњи порок се постепено разлива, да би, нараставши, човека навлачио и на јавне грехе, који се чине делом. Јер зло личи на извор који стално ври. Због тога се постарај да задржиш поток порока како не би упао у хиљаде зала.

163. Свет страда од страсти зла и не зна за то. Постоји нечисти огањ који распаљује срце, шири се по свим удовима и људе побуђује на разврат и хиљаде зала. Они који се распаљују и наслађују, унутра у срцу чине блуд. Савладани од зла, они најзад падају и у јавни блуд. Исто разуми и о среброљубљу, таштини, надмености, љубомори, раздражљивости. Као кад се неко позове на ручак и пред њега се изнесу разноврсна јела, тако и грех наговара да се све опроба. Наслађујући се, пак, душа се обременује грехом.

164. Може ли било ко рећи: „Ја постим, странствујем, раздадох сво имање своје - према томе, већ сам свет.“ Јер уздржање од рђавог још не представља савршенство. Зар си ушао у понижени ум и убио змију која се таји у низинама ума и дубинама помисли,

која се гнезди и умртвљује те у такозваним одељцима и стаништима душе? Јер срце је бездан. Зар си умртвио и из себе избацио сваку нечистоту која се у теби налазаше? Сви мудрољубиви, и Закон и апостоли, и долазак Господњи, говоре о чистоти као свом циљу. Сваки човек, и Јудејац и Јелин, воли чистоту, иако не може да се очисти. Стога је потребно испитати како и којим средствима је могуће достићи чистоту срца. То је могуће једино уз помоћ Онога који се распео за нас. Он је Пут, Живот, Истина, Двер, Бисер, живи и Небески Хлеб. Без те Истине нико не може спознати истину и спасти се. Као што си се одрекао спољашњег човека и свих видљивих ствари, разделивши све своје имање, тако си дужан да, поседујући знање и силу слова, одбациш и светску мудрост, ни у шта је не рачунајући. Тек тада ћеш бити у стању да се назидаш у лудости проповеди (**1. Коринћанима 1, 21**), то јест истинској мудрости која се не састоји у лепоти речи, већ у сили која дејствује светим Крстом.

165. Најглавније оружје за борца и подвижника састоји се у томе да уђе у срце и започне борбу са Сатаном, да замрзи самог себе, да се одрекне своје душе, да се гневи на њу, да је прекореваш, да се противи својим прохтевима који произилазе из навика, да се супротставља помислима и да се бори сам са собом.

166. Ако само споља чуваш своје тело од разврата и блуда, а изнутра чиниш прељубу и блуд, знај да си прељубник пред Богом и да ти девствено тело неће бити од користи. Девојка коју младић лукаво превари и упропасти, постаје мрска свом женику због прељубе. Тако и бесплотна душа, која ступи у општење са змијом, то јест са лукавим духом који живи у њој, чини блуд пред Богом. Написано је: „Сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу у срцу својме“ (**Матеј 5, 28**). Јер постоји телесни блуд, а постоји и блуд душе која ступа у општење са Сатаном. Душа може да буде судеоница и сестра или ђаволима, или Богу и Анђелима. Вршећи прељубу са Сатаном, она већ постаје неподесна за Небеског Женика.

167. Више пута смо наводили причу о ратару који, после полагања семена у земљу, треба још и кишу одозго да ишчекује. Ако се не појави облак и не подувају ветрови, труд ратара неће имати никакве користи, и семе ће остати огољено. Примени то исто на духовно. Човек који се ограничи само на своје и не прими ништа страно својој природи, неће моћи да Господу принесе вредне плодове. У чему се састоји делатност човекова? У томе да се одрекне, да се удаљи од света, да пребива у молитвама, у бдењу, да љуби Бога и братију. Истрајавање у томе је његово дело. Ако се ограничи на то и не буде се надао да прими нешто друго, ако на душу не подувају ветрови Духа Светог, неће се појавити небески облак, нити ће са неба сићи киша која ће оросити душу. Тада човек неће моћи Господу принети вредне плодове.

и) Из броја оних који су споља исправни, Свети Макарије издваја књижевнике који су из књига и разговора сазнали о чему се ради у подвижништву, и говоре о томе, али се самог дела не дотичу. Због тога они у духовном познању остају иза незналица и њихова објашњења нису исправна.

168. Онај који води разговор о духовности, а сам је није искусио, личи на човека који усред врелог поднева иде пустим пољем и, мучен жеђу, говори о извору који ври водом и о себи како пије из њега, иако су му се уста и језик осушили од жеђи која пали, или на човека који говори о сладости меда иако га сам није окусио и премда не зна силу његове сладости. Тако се човек не може ослонити на оно што о савршенству и радовању, то јест бестрашћу, говоре они који на себи нису осетили њихово дејство и који се нису осведочили у њима. Јер такав човек ће временом, уколико се удостоји да барем делимично приступи томе, сам у себи расуђивати: „Није се показало онако како сам ја претпостављао. Другачије сам ја говорио, а другачије дејствује Дух.“

169. Једна је ствар разговарати о хлебу и трпези, а друга јести и примати хранљивост хлеба, укрепљујући се свим удовима. Једна је ствар говорити о слатком пићу, а друга поћи и окусити из извора и напити се слатког пића. Једна је ствар беседити о рату, о храбрим борцима и војницима, а друга поћи у борбени строј и ступити у сукоб са непријатељима, напредовати и одступати, примати и наносити ударце и побеђивати. Исто је и у духовном: једна је ствар знати и умом разјаснити узроке, а друга лично и на делу се у унутрашњем човеку и уму осведочити и имати ризницу, благодат, окус и дејство Светога Духа. Они који само изговарају високе речи, држе се маштања и надменог ума.

170. Када се објави рат, мудри људи и велможе се боје смрти и остају кући, а у рат се позивају старци и сиромаси и неразумни. Дешава се да они победе непријатеља и да га прогнају из околине, због чега од цара добијају награде и венце, стичу почаст и достојанства, при чему знатни људи остају иза њих. Исто бива и у духовном. Слушајући први пут реч, незнавени је са истинољубивом помишљу испуњавају на делу и од Бога примају благодат Духа, док мудри и они који до тананости истражују слово избегавају борбу и не напредују, остајући иза оних који учествују у борби и побеђују.

ј) Према томе, на сваки начин треба да се постараш да стекнеш Духа благодати. Ако Њега нема, све твоје жртве и напори су ништа и у час исхода тебе ће ухватити демони и свући у свој бездан. Онај, пак, код кога има Духа, опаљује демоне.

171. Ако онај који је ради Господа оставио своје, који се одрекао од овога света, напустио светска задовољства, имања, оца и мајку, који се распео, постао странац, сиромах, без игде ичега, уместо светског спокојства не обрете у себи божанствено спокојство, у души не осети духовну сладост, ако уместо трулежне одеће не обуче ризу божанствене светлости по унутрашњем човеку, ако уместо ранијег телесног општења са несумњивошћу у својој души не позна општење са Небеским, ако уместо видљиве радости овога света у себи не буде имао радост духа и утеху Небеске благодати, ако у душу, по написаном, не прими божанствену ситост када му се јави слава Господња (**Псалом 17, 15**), једном речју, ако уместо овог временског наслађивања још сада у души не стекне жељену и нетрулежну сладост, онда је постао блутава со и јаднији је од свих људи јер је и овдашњег лишен, и божанственог се неће насладити, будући да у свом унутрашњем човеку није познао Божанствене тајне које се врше по дејству Духа.

172. Много се вара душа која умишља да ће сама, ослањајући се на властите силе и без садејства Духа, било које дело или подухват привести савршенству. Неприкладна је за Небеске обитељи, неподесна за Царство душа која умишља да без Духа својом сопственом силом успе у савршеној чистоти. Уколико не приступи Богу, одрекавши се света, ако са надом и трпљењем не поверује да ће примити благо које је неуобичајено за његову природу, то јест силу Духа Светог, и ако у његову душу од Господа одозго не кане божанствени живот, човек који се налази под дејством страсти неће осетити истински живот, неће се отрезнити од опијености тварју, у његовој помраченој души неће засијати просвећење Духа и свети дан, нити ће се пробудити од најдубљег сна незнања ради истинског познања Бога путем божанске силе и дејства благодати.

173. Онај ко се стара да поверује и приђе Господу, треба да се моли да још овде прими Духа Божијег, Који је живот душе. Због тога је и Господ дошао, то јест да још овде души да живот - Духа Светог. Јер речено је: „Док Светлост имате, верујте у Светлост“ (**Јован 12, 36**) и „долази ноћ кад нико не може радити“ (**Јован 9, 4**). Онај ко још овде није искао и који није примио живот душе, то јест Духа божанствене светлости, у време изласка из тела биће послан на леву страну таме. Он неће ући у Царство Небеско, већ ће са ђаволом и његовим анђелима имати крај у геени. Злато и сребро постају још чистији и вреднији кад се положи у огањ. Њих ништа, ни дрво ни трава, не могу да измене, зато што постају као огањ и сажиху све што им се приближи. Исто тако и душа која пребива у духовном огњу и божанственој светлости неће претрпети никакво зло ни од једног лукавог духа. Онај који јој се приближи, биће сажежен Небеским огњем Духа. Птица која лети на висини нема брига, не боји се ловаца, ни лукавих звери, већ се свима подсмева, високо парајући небо. Тако се осмехује и душа која је примила крила Духа и која је запарала Небеске висине.

174. Онај ко у себи још нема усађену и утврђену благодат Божију, нека се даноноћно, као уз нешто природно, душом прилепљује уз оно што га повремено руководи, буди и побуђује ка добру. У крајњем случају, нека у њему, као нешто природно и незамењиво, буди старање, страх, бол и свагдашња скрушеност срца.

НАСТАВИТЕ СЕ